

УДК 047.5(536.8):1-651.2(477)

DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.42.43>

ВИСВІТЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ УКРАЇНИ В КУВЕЙТСЬКИХ ЗМІ

Ольга Сегеда

Європейський університет,

*юридичний факультет, кафедра інформаційної, бібліотечної, архівної справи
та соціально-політичних і гуманітарних дисциплін*

бульвар академіка Вернадського, 16В, 03115, м. Київ, Україна

Статтю присвячено проблемі інформаційного висвітлення в кувейтських ЗМІ війни Російської Федерації (РФ) проти України. Автор ставить за мету поліпшити актуальну для кувейтського інформаційного простору аргументацію на підтримку України в її національно-визвольній боротьбі. Практична значимість дослідження зумовлена тим, що в арабському інформаційному просторі відчутним є вплив російської пропаганди, яку необхідно збалансувати проукраїнською позицією. У роботі схарактеризовано поточний стан висвітлення російсько-української війни в кувейтських ЗМІ, окреслено ключові маніпулятивні, нейтральні та позитивні повідомлення цієї тематики. Також у статті розглянуто особливості донесення позиції України в медійних колах Кувейту, які суттєво обмежені державною цензурою та спрямовані передусім на внутрішній (регіональний) порядок денний. У дослідженні наведено аналіз ефективності проукраїнських повідомлень в кувейтських ЗМІ, трансльованих офіційними представниками України, як-от: зіставлення українського та кувейтського досвіду національно-визвольної війни, загроза світовій продовольчій безпеці внаслідок російського вторгнення в Україну, погрози РФ ядерними атаками тощо. Дієвість просування згаданих проукраїнських тез оцінено за кількістю відповідних публікацій у пресі, а також реакцією на них у соціальних мережах. Також у статті розглянуто термінологічний підхід кувейтських журналістів до змалювання подій в Україні. Зокрема наголошено на тому, що вживання кувейтськими медійними колами слів «криза» або «конфлікт» нівелює факт екзистенційної боротьби українців проти російських загарбників. У результаті дослідження запропоновано узагальнені тези для експериментального просування в кувейтському інформаційному просторі, обґрунтовано їхню доцільність з урахуванням спільних та відмінних рис історичного досвіду українського й кувейтського народів. Зокрема наведено приклади тем й історичних паралелей, які потенційно здатні зміцнити позиції України в кувейтському інформаційному полі. Вони включають схожі історії героїчного опору кувейтських та українських захисників, зіставлення злочинних дій окупантів під час кувейтської та української національно-визвольних воєн, а також спільність цінностей українського та кувейтського суспільств.

Ключові слова: Україна, Кувейт, війна, ЗМІ, інформація.

Постановка проблеми. Російська Федерація у прагненні поширити свою людиноне-нависницьку ідеологію у вільному світі не обмежується військовим вторгненням у незалежні країни, а розгортає війну проти реальності в інформаційному вимірі. ЗМІ арабського світу, зокрема Кувейту, теж перебувають під прицілом диверсифікованої російської пропаганди, яка транслюється через платформи «RT Arabic», «Sputnik», ферми ботів у соціальних мережах, арабськомовних «експертів», політичних «блогерів» тощо. Наразі між українською та російською сторонами немає паритету з точки зору висвітлення подій в Україні в арабських ЗМІ. Тому нагальною є потреба насичувати арабськомовний інформаційний простір переконливими аргументами на підтримку України в її національно-визвольній війні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема присутності України в арабськомовних ЗМІ лише починає системно опрацьовуватися в наукових дослідженнях. До

питання висвітлення російсько-української війни в арабськомовному інформаційному просторі звертались Н. Овейдат, М. Абдельазіз, М. Хурма, Х. Ібрагім та ін. Характер російської пропаганди в арабському світі в контексті загарбницької війни РФ проти України почав досліджувати В. Федянін, а загальне сприйняття України в арабських ЗМІ – М. Якубович.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Кувейт – одна з небагатьох країн арабського світу, що відразу публічно засудили повномасштабне військове вторгнення в Україну (зокрема на рівні ООН), а також надали гуманітарно-фінансову допомогу українському народу. Зокрема Кувейт став співавтором заяви країн–членів ООН від 25 лютого 2022 року щодо засудження російської агресії проти України, що для арабського світу є унікальним кроком. Це актуалізує кувейтський трек української дипломатії, який включає, серед іншого, роботу в інформаційному просторі Емірату.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою дослідження є формулювання актуальних для кувейтських ЗМІ тез для комунікації в контексті російсько-української війни. Відповідно, виокремлено такі завдання: 1) охарактеризувати висвітлення російсько-української війни в кувейтських ЗМІ; 2) проаналізувати ефективність наявних проукраїнських тез у кувейтських ЗМІ, трансльованих офіційними представниками України; 3) обґрунтувати теми для комунікації в кувейтському інформаційному полі, які потенційно здатні зміцнити позиції України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кувейт віддалений від України як географічно, так і ментально. Це – один із факторів, що ускладнюють консолідацію кувейтських еліт на підтримку України. Навіть на європейському континенті українській дипломатії подекуди доводиться працювати в умовах залежності європейських партнерів від настроїв виборців та небажання проаналізувати безпекові ризики бездіяльності. Деякі стратегічні партнери України попри реальну загрозу для Європи (економічного, гуманітарного, військового характеру) з боку Росії, досі міркують над прийняттям для Росії виходом з війни або збереженням обличчя її лідера – міжнародного терориста. Не дивно, що Кувейт (як і решта арабських монархій) теж займає прагматичну позицію щодо російсько-української війни, тим паче що рівень двостороннього співробітництва між Україною та Кувейтом далекий від стратегічного. З одного боку, Кувейт публічно засудив порушення суверенітету й територіальної цілісності України, надав нашій державі практичну допомогу, а з іншого – продовжує підтримувати дружні відносини з Росією. Тимчасова відсутність безпосереднього впливу війни в центрі Європи на безпеку заможних країн Затоки та прагнення арабських монархій зміцнити свої позиції на світовому енергетичному ринку спонукають останніх рівновіддалитися від воюючих сторін, зберегти простір для маневру у відносинах як з Україною, так і з Росією.

Неоднозначність позиції арабських держав Затоки щодо загарбницької війни проти України спостерігається в їхніх політичних кроках, зокрема на рівні ГА ООН. З одного боку, усі країни–члени Ради співробітництва арабських держав Перської Затоки (РСАДПЗ) підтримали резолюції щодо засудження російської агресії та її гуманітарних наслідків, а з іншого – утримались від голосування за резолюцію щодо призупинення роботи Росії у Раді з прав людини. Показовою є і динаміка офіційних контактів країн–членів РСАДПЗ з українською та російською сторонами з початку повномасштабної агресії РФ проти України. Очільник зовнішньополітичного відомства РФ С. Лавров провів зустрічі з міністрами закордонних справ Катару та ОАЕ в березні 2022 р., міністром закордонних справ Бахреїну в квітні й травні 2022 р., міністром закордонних справ Оману в травні 2022 р., а в червні 2022 р. взяв участь у 5-й спільній міністерській зустрічі між РСАДПЗ та Росією в рамках 152-ї сесії Ради міністрів РСАДПЗ, під час якої мав двосторонні зустрічі з міністрами закордонних справ Катару, КСА, Кувейту та ОАЕ.

Натомість, офіційні контакти між Україною та арабськими монархіями за аналогічний проміжок часу носять менш активний характер. Відомо лише про очні зустрічі спеціального представника президента України Р. Умерова з державними діячами Кувейту, КСА та ОАЕ в березні-травні 2022 р. Щодо віртуального формату, найбільш знаковою вважаємо телеконференцію між міністром закордонних справ України й керівником офісу президента з одного боку та міністрами закордонних справ країн-членів РСАДПЗ з іншого, яка відбулась по завершенню 5-ї спільної міністерської зустрічі РСАДПЗ-Росія.

Проведення 5-ї спільної міністерської зустрічі РСАДПЗ-Росія в червні 2022 року (після приблизно 5-річної перерви) ймовірно продиктоване тим, що російська сторона намагається відшукати в Затоці альтернативного партнера з точки зору реалізації власного торговельно-економічного й інвестиційного потенціалу, постраждалого від західних санкцій та порушення економічних зв'язків РФ з країнами західного світу. Росія доклала чимало дипломатичних зусиль для того, щоб схилити арабські країни Затоки до більш чіткої позиції щодо російсько-української війни, проте країни-члени РСАДПЗ поки воліють зберігати нейтралітет. Малоімовірно, що в найближчій часовій перспективі країни Затоки розширять пакет допомоги Україні (який наразі обмежується винятково гуманітарними аспектами), однак нереалістичними видаються й перспективи зближення країн Затоки з РФ. Про це зокрема свідчить досягнення консенсусу з боку Саудівської Аравії та решти членів ОПЕК+ стосовно збільшення видобутку нафти, що допоможе стабілізувати світові ціни на нафту на фоні розширення європейського ембарго на російські вуглеводні.

Під час переговорів з міністрами закордонних справ країн-членів РСАДПЗ російська сторона вочевидь продовжила просувати наративи про конфлікт Росії з Заходом, неприєднання до режиму санкцій на Росію в обмін на продовольство, завершення бойових дій у разі згоди України на територіальні поступки та інші тези шантажного характеру для виправдання російського геноциду стосовно українства. Українська сторона традиційно закликає країни-члени РСАДПЗ приєднатися до режиму санкцій на РФ, хоча наразі такий крок є малоімовірним. Також було озвучено важливу думку про те, що країнам-членам РСАДПЗ вигідно співпрацювати з Україною над подоланням назриваючих продовольчої та енергетичної криз. Інші пропозиції України щодо зближення на інформаційному, гуманітарному та інвестиційному напрямках за умови реалізації також могли б послабити вплив Росії в субрегіоні Затоки.

Дипломатична битва між Україною та Росією за прихильність арабських країн Затоки, що відбулась у межах 152-ї сесії Ради міністрів РСАДПЗ, не дала однозначних результатів. Спільна заява представників країн-членів РСАДПЗ за результатами зустрічі повторює задеклароване раніше підкреслено нейтральне ставлення до російсько-української війни. Йдеться про підтвердження незмінної позиції Ради щодо «російсько-української кризи», що базується на положеннях та нормах міжнародного права, а також повазі до суверенітету й територіальної цілісності незалежних держав. Відповідно до згаданої заяви країни-члени РСАДПЗ підтримують політичне розв'язання «кризи» шляхом переговорів та діалогу, що видається доволі цинічним через понад 5 місяців війни на виживання. На нашу думку, така позиція свідчить про недооцінку масштабів розв'язаної Росією війни проти України та її глобальних наслідків.

Наведена вище стратегія Кувейту (як члена РСАДПЗ) у двосторонніх відносинах з Росією та Україною ілюструє показові, але не вичерпні спроби Емірату зберегти рівень взаємодії з обома країнами. Однак що довше Росія вчиняє злочини проти людяності в Україні, то гостріше повстає необхідність артикулювати чітку позицію стосовно національно-визвольної війни України. Відтак вважаємо, що двосторонні відносини України

з Кувейтом (та країнами Заходу загалом) складають найважливіший іспит на витривалість, результати якого слугуватимуть орієнтиром для подальшого розвитку відносин пріоритетного стратегічного характеру та стратегічного партнерства.

Після перемоги України в національно-визвольній боротьбі проти РФ стане необхідним переглянути затверджену в 2021 році Стратегію зовнішньополітичної діяльності України, яка окреслює мету, завдання та напрями зовнішньополітичного курсу нашої держави, зокрема щодо Близького Сходу. Оновлена Стратегія зовнішньополітичної діяльності України повинна містити конкретні, вимірні, досяжні й актуальні зовнішньополітичні цілі України щодо арабського світу, співмірні наявним ресурсам на їхню реалізацію. Порядок денний зовнішньої політики України щодо арабських країн має стати більш прагматичним, позбавленим завищених очікувань та наївного оптимізму. Вірогідно, іншого підходу вимагатиме й дипломатична присутність України в арабському світі, зокрема питання сталості у призначенні послів України.

Кувейт – це монархія з високим рівнем державного контролю над усіма сферами життя. Окрім ЗМІ влада Емірату намагається обмежити свободу слова в соціальних мережах, про що зокрема свідчать нерідкі осудні заяви Міністерства закордонних справ Кувейту стосовно медійної діяльності іноземних дипломатичних місій, акредитованих в Кувейті. Однак ЗМІ та соціальні мережі є одним з небагатьох інструментів роботи з громадською думкою в Кувейті, що має потенціал змінити позицію офіційного Ель-Кувейту на більш проукраїнську.

З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну в інформаційному просторі Кувейту щодня з'являються десятки новин про Україну, переважно в місцевих арабськомовних газетах та онлайн-виданнях. Показово, що за наявними даними в Україні не працюють акредитовані кувейтські журналісти, тоді як державне Кувейтське інформаційне агентство «КУНА» має в РФ власного кореспондента. Тим не менш ЗМІ Емірату висвітлюють інформацію про війну в Україні загалом об'єктивно та послуговуються такими першоджерелами, як «Reuters», «BBC», «AFP» тощо. Моніторинг кувейтських ЗМІ з 24 лютого 2022 р. зафіксував одиничні інциденти щодо публікації повністю вигаданої інформації. Це передусім інтерв'ю посла РФ у Кувейті та лідера Чеченської Республіки РФ (у газетах «Аль-Рай» та «Аль-Анба»), а також повідомлення про підготовку «українськими нацистами» теракту в Криму (з посиланням на російські офіційні джерела). Повідомлення негативного характеру в контексті загарбницької війни РФ проти України складають близько 10%. Здебільшого негативний сегмент публікацій у кувейтській пресі повторює міфи російської пропаганди про подвійні стандарти Заходу щодо ставлення до війни в Україні та конфліктів на Близькому Сході, захист національних інтересів РФ на території України в контексті протистояння Росії та НАТО, расизм і вибірковість надання допомоги в Європі (маніпулятивне зіставлення прийому біженців з країн Близького Сходу та України) [1; 2; 3]. Решта 90% повідомлень мають нейтральне або позитивне забарвлення. Увага кувейтських ЗМІ переважно зосереджена на таких темах, як: масштаби цивільної розрухи в Україні, кувейтський внесок у міжнародну допомогу Україні, реакція світових лідерів на війну проти України, міжнародна ізоляція РФ, ситуація на фронтах російсько-української війни та у звільнених містах України тощо.

За понад 5 місяців визвольної війни України українські дипломати та експерти надали понад 100 коментарів (друкованих та телевізійних інтерв'ю, статей і заяв) для ЗМІ Емірату та субрегіону Затоки. Проукраїнські повідомлення в кувейтській пресі охоплюють такі теми: 1) війна РФ проти України означає загрозу світовій продовольчій безпеці; 2) армія РФ вчинила в Україні тисячі задокументованих злочинів, так само як іракські загарбники

в Кувейті в 1990–1991 рр.; 3) Україна бореться не лише за право на власне існування, але й за добробут і стабільність в Європі, майбутнє міжнародного устрою; 4) у нинішній війні за реальність важливо називати речі своїми іменами: війну в Україні – війною, а не кризою чи напруженою ситуацією, а РФ – агресором; 5) переможений у ХХ ст. нацизм відродився в РФ, а масштаб і жорстокість скоєних В. Путіним злочинів якщо не перевищує, то принаймні співставний зі злочиннями А. Гітлера; 6) Росія не здатна бути надійним партнером, оскільки використовує закон сили, а не силу закону, порушує досягнуті домовленості та проголошує примат свого національного права над міжнародним.

Дієвість зазначених тез було оцінено за кількістю відповідних публікацій у пресі, а також за реакцією на них у соціальних мережах. Найліпше серед кувейтської аудиторії резонували аналогії між злочинними режимами С. Хусейна та В. Путіна, які невинувато та неспровоковано посягнули на суверенітет сусідніх держав – Кувейту в 1990 р. та України в 2014–2022 рр. Повномасштабна агресія проти України та Кувейту почалась у «чорний четвер» з різницею в 32 роки та спричинила чимало злочинів проти цивільних осіб всупереч законам і звичаям війни. Ні спільність мови, ні релігії, ні культурно-історичного спадку з країнами-агресорами не вберегли країни-жертви від безпідставних зазіхань на їхні території. Українські дипломати (наприклад, П. Клімкін) подекуди зіставляють неадекватність оцінювання С. Хусейном та В. Путіним міжнародної ситуації, що стимулювало їх фатальний крок до розв'язання програваних воєн проти сусідніх держав. Прикметно, що вирішальну роль у відновленні незалежності Кувейту зіграли Сполучені Штати Америки (США), так само як і для України США наразі є одним із ключових безпекових союзників. Спільна для народів України та Кувейту травма визвольної війни є важливим фактором з точки зору інформаційної роботи в Еміраті, адже історії українського опору викликають у громадян Кувейту ремінісценції пережитого досвіду під час окупації країни Іраком.

Помітну реакцію в кувейтському соціумі викликала тема ядерних погроз РФ (особливо після захоплення російськими окупаційними військами Чорнобильської та Запорізької АЕС), адже наслідки ядерної катастрофи не знають географічних кордонів. До того ж погрози ядерним тероризмом свідчать про відірваність керівної верхівки РФ від реальності, бажання підірвати усталений міжнародний порядок та норми міжнародного (гуманітарного) права, відданість яким декларує Кувейт.

Парадоксально, що в кувейтській пресі не отримали належного відгуку численні повідомлення української сторони про загрозу світовій продовольчій безпеці у зв'язку з нападом РФ на Україну попри те, що Кувейт майже повністю залежить від імпорту продовольства. На фоні алармістських заяв ООН і світових лідерів про брак запасів борошна та загрозу хлібних воєн в Африці (куди Україна в 2021 році направила близько 13% усього свого аграрного експорту) у ЗМІ Кувейту з 24 лютого 2022 року навпаки почастишали заяви про захищеність Емірату від збоїв у логістичних ланцюгах постачання продовольства. За твердженнями державних діячів Кувейту продовольча безпека Емірату надійно захищена завдяки накопиченим фінансовим ресурсам та диверсифікованій мережі постачальників. Україна насправду не відіграє провідну роль у системі продовольчої безпеки Емірату. Впродовж останніх років структура експорту українського продовольства в Кувейт включала переважно соняшникову олію (в середньому 14% від сукупного імпорту Емірату) та ячмінь (в середньому 8% від сукупного імпорту Емірату). Однак альтернативні постачальники продовольства (насамперед зерна) теж не є абсолютною гарантією продовольчої безпеки Кувейту. Наприклад, такі форс-мажорні обставини, як аномальна спека в Індії, спонукали країну в травні 2022 року ввести заборону на експорт пшениці для забезпечення загальної продовольчої безпеки країни.

Певна частина повідомлень про Україну в кувейтських ЗМІ досі містить вислови «криза в Україні» або «складна ситуація в Україні», які лінгвістично маскують той факт, що український народ веде визвольну боротьбу проти сусідньої держави-агресора. Вірогідно, епізоди термінологічної некоректності щодо висвітлення російсько-української війни пов'язані з недбалим підходом офіційних осіб Емірату (до яких місцеві медійні кола ставляться з пієтетом) та впливом російської пропаганди в арабськомовному світі [4; 5; 6]. Однак з розвитком ситуації на фронтах російсько-української війни на користь України у кувейтських ЗМІ частішають випадки вживання слова «війна» замість «криза» та подачі інформації про так звану «спецоперацію РФ в Україні» в лапках. На нашу думку, на прикладі зрозумілих для місцевої аудиторії аналогій теоретично можливо закріпити використання правильної термінології. Так, визначення війни Росії проти України у якості кризи викликає в українців таке ж непорозуміння, як і вживання гідроніму «Перська Затока» в Кувейті. Попри те, що саме цим терміном офіційно позначається водойма, що розділяє Іранське нагір'я й Аравійський півострів, в Еміраті не вітається іменування Арабської Затоки Перською. Так само для арабських країн Затоки неприйнятним є визнання іранського суверенітету над островами Абу-Муса, Великий Томб і Малий Томб, право на які заявляють ОАЕ.

В інформаційному полі Кувейту пасивно були сприйняті й порівняльні тези про злочиння В. Путіна та А. Гітлера, адже контекст Другої світової війни для Кувейту є далеким та незрозумілим, а надто на фоні близькосхідних наративів РФ про «чужу війну в Україні, якою не варто перейматись». Показово, що ключовим каналом трансляції російської пропаганди є соціальні мережі та інтернет-ресурси, діяльність яких складніше контролювати, ніж друковані чи телевізійні ЗМІ. Це важливо, тому що в Кувейті ЗМІ підлягають прискіпливій цензурі та не поширюють інформацію, яка суперечить офіційній позиції держави. Кувейт підтримав резолюцію ГА ООН «Територіальна цілісність України» від 27 березня 2014 р., однак до 24 лютого 2022 року керівництво Кувейту уникало прямого засудження Росії як порушника територіальної цілісності України і не виявило бажання приєднатись до Кримської платформи. Відповідно, ЗМІ Кувейту не надавали вичерпну інформацію щодо причин, цілей та перебігу 8-річної війни РФ проти України. На початок повномасштабного вторгнення РФ в Україну її картина в кувейтському медійному полі була фрагментарною. До того ж на тлі недостатньої підготовленості громадської думки в Кувейті щодо сприйняття російсько-української війни російська арабськомовна пропаганда швидко заповнила інформаційні лакуни маніпулятивними та хибними твердженнями [7]. Водночас доцільно зазначити, що невелика кількість незалежних проукраїнських повідомлень в кувейтських друкованих ЗМІ, котрі містять пряме чи опосередковане засудження дій Росії, належать перу журналістів, які мають освітні, туристичні, ділові та інші зв'язки з Україною.

Також слід враховувати орієнтованість кувейтських ЗМІ на внутрішній (та регіональний) порядок денний. Початок повномасштабної війни РФ проти України припав на державні свята Кувейту – Національний день та День визволення Емірату, після яких почався священний для мусульман місяць Рамадан та наступні за ним вихідні дні, а також наблизився довгоочікуваний період літніх відпусток після понад 2-річних протиепідемічних обмежень. Відповідно, згадані пріоритетні для кувейтського суспільства теми знайшли в ЗМІ Кувейту першочергове відображення.

Попередній аналіз проукраїнських повідомлень у кувейтських ЗМІ, який засвідчив різний ступінь ефективності тих чи інших тез, звужує простір для пошуку доречної аргументації стосовно підтримки України в Кувейті до декількох пріоритетних тем.

Насамперед варто пам'ятати, що зрозумілі кожному європейцю тези щодо війни в Україні є лише обмежено актуальними в Кувейті. Увага передовсім до внутрішніх

проблем та неглибока зануреність кувейтської громадськості у специфіку російсько-української війни не дозволяє ефективно просувати комплексні та багаторівневі проукраїнські тези в кувейтських ЗМІ. На нашу думку, в кувейтському інформаційному просторі комунікація щодо визвольної війни України має бути простою, лаконічною та доступною для сприйняття тими, хто перебуває поза українським контекстом. Метою публічної комунікації російсько-української війни в кувейтських ЗМІ має бути підвищення рівня осуду дій РФ. Вважаємо необхідним зміцнити в Еміраті сприйняття російсько-української війни через призму протистояння визволення і поневолення, світла і темряви, життя і смерті. Це дозволить нівелювати спроби Росії представити себе в образі жертви або зародити сумніви щодо виправданості російського вторгнення в Україну. У цьому зв'язку одним із наскрізних елементів української риторики в Кувейті має бути екзистенційна боротьба українців за законне право вільно жити на своїй землі. У публічній комунікації в кувейтському інформаційному полі слід підкреслювати, що єдиною причиною розв'язання Росією війни проти України є намір знищити українство.

Кувейтське суспільство остаточно не відкинуло ілюзії щодо могутності Росії та величі її радянського минулого, що представляє нинішню війну як внутрішні суперечки між метрополією та її колонією. Тому в медійному просторі Емірату важливо підкреслювати, що російсько-українська війна – це не регіональний конфлікт за ресурси чи території, а боротьба між двома світоглядами. Результати цієї війни визначатимуть подальшу архітектуру міжнародної безпеки, у якій роль Росії буде відповідати рівню її життєздатності як держави. Перемога 40-мільйонного народу України у війні проти російських загарбників означитиме перемогу для всієї Європи, яка стане набагато безпечнішим місцем після знищення російської військової машини та позбавлення Росії можливостей погрожувати агресією іншим європейським державам, з якими Кувейт має тісні зв'язки, зокрема економічні й освітні. Росія не полишатиме спроб захопити Україну, допоки так звана «антипутінська коаліція» з близько п'ятдесяти світових лідерів не перетворить Росію на токсичного міжнародного вигнанця з системними економічними проблемами та низхідною народною підтримкою злочинного правлячого режиму. Залежна від західних ринків та технологій Росія під тиском санкцій відходитиме на периферію світової економіки. Відповідно будь-які інвестиції в російську економіку, зв'язки з Росією матимуть негативний ефект як у дохідному аспекті, так і репутаційному. Натомість великі можливості для Кувейту та решти арабських країн Затоки відкрилися на європейському енергетичному ринку в контексті поступової відмови Європи від російських енергоносіїв (кошти за які спрямовуються на фінансування війни).

Для реалізації зазначеного комунікаційного проекту важливо знаходити й використовувати зрозумілі в Кувейті історичні паралелі, зокрема акцентувати увагу на спільному досвіді громадян Кувейту та України щодо життя в окупації. Наприклад, в одному з житлових районів Кувейту досі стоїть будинок-пам'ятка, який використовувався невеликою групою кувейтських бійців «Месіла» у якості захисної фортеці під час навали іракських загарбників [8]. Облога будинку та героїзм її захисників зрівнянні з подвигом українських захисників Маріуполя на заводі «Азовсталь». Жахи міських боїв, мародерство, викрадення цивільних та використання їх у якості живого щита, руйнація цивільної інфраструктури та інші традиційні для російської армії методи війни добре знайомі і громадянам Кувейту, постраждалим від звірств своїх сусідів-окупантів у 1990–1991 рр. Зокрема С. Габра у своїх статтях про іраксько-кувейтську війну згадує такі факти, як встановлення в Кувейті окупаційних адміністрацій, контроль над ЗМІ, масові страсти цивільних, незаконне введення в обіг іракського динара та інші злочини, подібні до яких в Україні вчиняє російська армія в 2022 р. [9].

У субрегіоні Затоки слід представляти довгострокові ризики війни Росії проти України у вигляді простих і зрозумілих повідомлень. Наприклад, десятки тон заблокованого в портах українського зерна, яке неможливо відвантажити отримувачам у зв'язку з російською агресією, може призвести до дестабілізації ситуації у країнах поблизу аравійського півострова, наприклад, Єгипті, який є топ-імпортером зерна у світі. Це загрожуватиме міграційними хвилями та необхідністю надання обширних пакетів фінансово-гуманітарної допомоги.

Актуалізація кувейтського досвіду щодо подолання наслідків окупації може стати додатковим єднаним елементом у кувейтській та українській історії національно-визвольних воєн. До прикладу, у травні 2022 року в Україні було створено робочу групу, яка буде займатися розробкою і впровадженням міжнародно-правових механізмів компенсації шкоди, завданої Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Робота групи включатиме аналіз міжнародно-правових механізмів, міжнародного досвіду та судової практики для відшкодування шкоди та збитків, завданих Україні Росією. О. Зеркаль справедливо проводить паралелі між Кувейтом та Україною в контексті отримання компенсацій за збройний напад, оскільки Кувейт має унікальний досвід стягнення репарацій з агресора (Іраку) за заподіяну шкоду [10]. Завдяки енергоносіям Росія, як і Ірак, має резерви, з яких можна платити репарацію. Наприклад, Ірак почав виплачувати компенсації із 30% нарахувань на нафту, що продавалася іракськими компаніями. Згодом цей відсоток було знижено до трьох, і в 2022 році Ірак спромігся повністю покрити репарації за напад на Кувейт (понад 50 млрд дол. США). Проблемою залишається лиш те, що у випадку з іраксько-кувейтською війною комісію «Ірак–Кувейт» для врегулювання компенсацій за вторгнення Іраку в Кувейт в 1990 році було створено рішенням Ради безпеки ООН, у якій Росія досі є постійним членом. Також уряд Іраку визнав повноваження комісії і погодився виконувати її вимоги. Незрівнянними є й масштаби розрухи в Кувейті за 7 місяців окупації та в Україні за понад 5 місяців визвольної війни. Економічні та інфраструктурні збитки України внаслідок вторгнення РФ можуть сягнути 1 трлн дол. США.

Окрім історичних паралелей важливо відшукувати потенційні точки дотику в сучасних новинних полях України та Кувейту. Це допоможе пов'язувати український інформаційний порядок денний з місцевими важливими темами дня. Наприклад, вбивства та інші злочини проти журналістів під час збройних конфліктів є важливою темою як в українських, так і в кувейтських ЗМІ (вбивство журналістки телеканалу «Аль-Джазіра» Ш. Абу Акле жваво обговорювалось у кувейтському медійному просторі). Вбивство російською окупаційною армією іноземних журналістів в Україні, а також злочини проти українських журналістів є фактором представлення в Кувейті справжнього обличчя путінської армії в Україні.

Не менш актуальним завданням комунікації щодо російсько-української війни є подолання в кувейтському суспільстві прірви байдужості та відчуженості від збройного конфлікту в центрі Європи. Опитування серед майже 8000 осіб з регіону Близького Сходу та Північної Африки (проведене в квітні–травні виданням «Arab News» спільно з організацією «YouGov») продемонструвало мінімальну стурбованість арабів російсько-українською війною попри викликані нею глобальні економічні проблеми: 66% респондентів заявили про відсутність позиції щодо подій в Україні. Прикметно, що в субрегіоні Затоки позицію на підтримку як України, так і Росії виявила однакова кількість респондентів – 4%. Водночас лише 19% опитованих в аравійських монархіях вважають Росію винуватицею війни (варіанти відповіді також включали Україну, США, НАТО), і лише 10% опитованих в арабських країнах Затоки вважають, що Україна відновить свою територіальну

цілісність. Опитування також виявило низький рівень довіри арабів до російських ЗМІ (8%) в контексті висвітлення російсько-української війни. Натомість арабським та західним ЗМІ довіру висловили 50% респондентів у субрегіоні Затоки, хоча згадані ресурси теж не позбавлені присутності російських пропагандистів [11].

У контексті розвитку емпатії слід зауважити, що одним з небагатьох містків, які з'єднують Україну та Кувейт, є релігійний фактор, а саме наявність в Україні численної мусульманської діаспори. Мусульмани України пліч-о-пліч з християнами та іншими захисниками незалежно від мови спілкування, віри, віку, статі боронять Україну від ворога, який вчиняє злочини проти людства та людяності на території України, зокрема в Криму. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну лише погіршило ситуацію з правами людини на Кримському півострові, де кримські татари потерпають від системних політичних переслідувань, дискримінації за етнічною та релігійною ознаками, насильницьких зникнень, тортур, затримань.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Результати вищенаведеного аналізу зумовлюють доцільність експериментального просування в кувейтському інформаційному просторі таких тез: 1) Кувейт виборів свою незалежність 32 роки тому, а Україна прямо зараз проходить через те саме пекло війни (з відповідними аналогіями та порівняннями, схожими історіями війни); 2) за понад 5 місяців широкомасштабної агресії РФ понесені Україною збитки в разі перебільшили масштаб розрухи в Кувейті внаслідок 7-місячної іракської окупації; 3) Україна та Кувейт – мирні країни, у яких мусульмани є невід'ємною частиною суспільства, однак російське вторгнення в Україну продемонструвало кричуще нехтування росіянами цінністю людського життя, готовність безжально знищувати всіх українців, зокрема мусульман; 4) РФ розв'язала війну проти України не за її ресурси чи території, а за право вирішувати долю цілого народу, тому кожен мешканець вільного світу має стати на правильний бік історії та засудити поширення людиноненавистницької ідеології РФ.

Просування в ЗМІ Кувейту навіть найдосконаліших тез на підтримку України без прив'язки до контексту буде малоефективним заняттям. Вочевидь, контекст російсько-української війни в медійному просторі Емірату пов'язаний з протистоянням проукраїнських та проросійських наративів. Відтак, перспективною темою для подальших досліджень видається поглиблене вивчення наративів російської пропаганди в арабськомовних ЗМІ Кувейту (та субрегіону Затоки) з метою добору якісних контраргументів.

Список використаної літератури

1. Abdelaziz M. Arab Media Perspectives on the Ukraine Crisis. *Fikra Forum* : web-site. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/arab-media-perspectives-ukraine-crisis> (дата звернення: 09.06.2022).
2. Hellyer H. How the Arab World is Responding to the War in Ukraine. *Time* : web-site. URL: <https://time.com/6155374/arab-world-reactions-ukraine/> (дата звернення: 12.06.2022).
3. Double standards: Western coverage of Ukraine war criticised. *Aljazeera* : web-site. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/27/western-media-coverage-ukraine-russia-invasion-criticism> (дата звернення: 10.06.2022).
4. Hudhaifa E. Gulf States mum on Russo-Ukrainian war. *The Medialine* : web-site. URL: <https://themedialine.org/by-region/gulf-states-mum-on-russo-ukrainian-war/> (дата звернення: 15.06.2022).
5. Galeeva D. Gulf States' Perspectives on the Russo-Ukrainian Conflict. *Gulf International Forum* : web-site. URL: <https://gulffif.org/gulf-states-perspectives-on-the-russo-ukrainian-conflict/> (дата звернення: 19.06.2022).

6. Khurma M. Ukraine, Russia and the Arabs. *Wilson Center* : web-site. URL: <https://www.wilsoncenter.org/article/ukraine-russia-and-arabs> (дата звернення: 09.06.2022).
7. Oweidat N. The Russian Propaganda in Arabic hidden from the West. *Fikra forum* : web-site. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/russian-propaganda-arabic-hidden-west> (дата звернення: 22.06.2022).
8. Al-Qurain Martyrs Museum. *Atlas Obscura* : web-site. URL: <https://www.atlasobscura.com/places/al-qurain-martyrs-museum> (дата звернення: 09.06.2022).
9. Ghabra Sh. The Iraqi Occupation of Kuwait: An Eyewitness Account. *Journal of Palestine Studies*. 1991. № 20. P. 112–125.
10. Зеркаль О. Україна повинна використати досвід Кувейту для отримання компенсацій від Росії. *Лівий берег*. 2022. URL: https://lb.ua/world/2022/05/26/517959_ukraina_povinna_vikoristati_dosvid.html (дата звернення: 27.06.2022).
11. Russia–Ukraine: where do Arabs stand? *Arab News YouGov poll*. 2022. URL: <https://www.arabnews.com/UkrainePoll> (дата звернення: 13.06.2022).

COVERAGE OF UKRAINE'S NATIONAL LIBERATION WAR IN KUWAITI MEDIA

Olha Scheda

*European University, Faculty of Law, Department of Information, Library and Archive Science
and Socio-Political and Humanitarian Disciplines
Academic Vernadsky Blvd., 16B, 03115, Kyiv, Ukraine*

The article explores the coverage of Russia's war against Ukraine in Kuwaiti media. The author aims to tailor arguments in support of Ukraine's national liberation war which would be effective for Kuwaiti audience. The relevance of this research is substantiated by the notable influence of Russian propaganda in the Arab world, which needs to be balanced by a pro-Ukrainian position until the parity is achieved. The paper describes the current state of coverage of the Russia–Ukraine war in Kuwaiti media and outlines the key manipulative, neutral and positive narratives in this regard. The article also considers peculiarities of communicating the Ukrainian stance in Kuwaiti media, which is heavily censored by the government and mainly oriented to Kuwait's domestic (and regional) agenda. The author analyzes the effectiveness of pro-Ukrainian messages in Kuwaiti media. The latter include Ukraine's and Kuwait's common experience of being invaded by a neighboring country, risks to global food security following Russia's full-scale invasion of Ukraine, and threats of nuclear attacks from Russia. The effectiveness of the mentioned messages is evaluated by the level of their coverage in Kuwaiti mass media and engagement on social media. Special attention is paid to the notions used by Kuwaiti journalists to depict the situation in Ukraine. The author claims that the use of words like "crisis" or "conflict" by Kuwaiti media circles downplays the fact that Russia has unleashed an unprovoked and unjustified war against Ukraine. The paper suggests some pro-Ukrainian narratives which might resonate in Kuwait's information space, given to common and distinctive features of Ukraine's and Kuwait's historic experiences. The author gives examples of subjects and historical parallels that could potentially strengthen Ukraine's position in Kuwait's information space. These include similar stories of heroism shown by Ukrainian and Kuwaiti defenders, comparisons between inhuman invaders' behavior during the Kuwait national liberation war in 1990–1991 and Ukraine's national liberation war since Russia's large-scale invasion in 2022, and sameness of values shared by Ukrainian and Kuwaiti societies.

Key words: Ukraine, Kuwait, war, media, information.